સબ્ર કે ફઝાઈલ

ઈફાદાતઃ હઝરત મુફતી અહમદ ખાનપુરી દા.બ.

લીપ્યાન્કરઃ મવલાના અબ્દુર્રહીમ અબ્દુર્રઉફ નાડા (સુરતી)
કોમ્પોઝીંગઃ સલીમ ઈસ્માઈલ રાવત
નાશિરઃ મકતબા અશરફ, સુરત.

પેશે લફ્ઝ

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ

હઝરત અકદસ મુફતી અહમદ સાહબ ખાનપુરી દા.બ. કા રીયાઝુસ્સાલીહીન કા મકબૂલ દરસે હદીષ સાલોં સે મસ્જિદે અન્વાર મેં ચલ રહા હે ઔર બહુત સારે હઝરાત કો ઈસ્સે ફાઈદા પહુંચ રહા હે ખુસૂસી તૌર પર હમ જૈસે તલબા કો અલ્લાહ હઝરતે અકદસ કે ફૈઝ સે હમ સબકો મુસ્તફીઝ ફરમાયે. ઈન્હી દરસોં મે સે ઈસ દરસ કી ઈફાદિય્યત કો દેખતે હૂવે અલ્લાહ ને દિલ મે યે બાત ડાલી કે ઈસકો શાયે કિયા જાયે મખ્દૂમી વ મુરશીદી સે જબ ઈસ બાત કા ઈઝહાર કિયા તો અલ્હમ્દુલિલ્લાહ હઝરત વાલા નેં મસર્રત કા ઈઝહાર કરતે હૂવે દુવાઓં કે સાથ ઈજાઝત મહરમત ફરમાઈ ફલિલ્લાહિલ હમ્દુ વલહુશ્શુક્રૂ. આપ તમામ હઝરાત સે દુઆ કી દરખ્વાસ્ત હે કે અલ્લાહ ઈસ કો કબૂલ ફરમાકર આખિરત મેં મગ્ફિરત કા ઝરીયા બનાયે ઔર હઝરત અકદસ કી ઝિયાદા સે ઝિયાદા કદર દાની નસીબ ફરમાયે ઔર હઝરત અકદસ કે સાયે આતિફત કો ખૂબ સિહત ઔર આફિયત કે સાથ બાકી રખ્ખે આમીન.

ખાસ નોંધ ગુજરાતી જાન્નેવાલે હઝરાત કી સહૂલત કે લિયે બાઝ જગાહ ઉર્દુ કે મુશકીલ અલ્ફાઝોં કો બદલ કર ગુજરાતી કે આસાન અલ્ફાઝ લિખે હે. ઈસ લિયે તમામ કારિઈન ઈસકો ઉર્દુ અદબ કા રિસાલા ન સમઝે બલ્કે દીન કી બાત કો સમજને ઔર સમજાને કા રિસાલા સમઝેં.

ફકત તાલિબે દુઆ

અબ્દુર્રહીમ સુરતી નાડા.

بِسۡمِ اللهِ الرَّحۡمَنِ الرَّحِيم

اَلۡحَمۡدُلِلّٰہِ نَحۡمَدُہٗ وَ نَسۡتَعِينُہٗ وَ نَسۡتَغۡفِرُہٗ وَ نَعُوذُ بِاللّٰہِ مِنۡ شُرُورِ أَنۡفُسِنَا وَ مِنۡ وَ سَيِّئَاتِ أَعۡمَالِنَا، مَنۡ يَهۡدِهِ اللهُ فَلَا مُضِلَّ لَہٗ، وَ مَنۡ يُضۡلِلۡهُ فَلَا هَادِيَ لَہٗ، وَ أَشۡهَدُ أَنۡ لَّا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَحۡدَہٗ لَا شَرِيۡکَ لَہٗ، وَ أَشۡهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبۡدُہٗ وَ رَسُوۡلُہٗ، صَلَّى اللهُ عَلَيۡهِ وَ عَلٰى آلِهٖ وَ أَصۡحَابِهٖ وَ بَارِکۡ وَ سَلِّمۡ تَسۡلِيۡمًا كَثِيۡرًا كَثِيۡرًا۔ امابعد!

અલ્લાહ ફરમાતે હે

સૂરે બકરા ૧૫૫ કે હમ તુમ કો કુચ્છ ખૌફ ઔર ડર ઔર ભૂખ ઔર માલો જાન ઔર ફલોં મે કમી કે ઝરીયા સે આઝમાયેંગે ઔર એ મુહમ્મદ આપ સબર કરને વાલોં કો બશારત સુના દિજીએ.

સૂરે ઝુમર ૧૦ કે જો સબર કરને વાલે હે ઉન્કો પૂરા સવાબ બગૈર હિસાબ કે દિયા જાયેગા.

સૂરે. શુરા ૪૩ કે જો આદમી સબર સે કામ લે ઔર દર ગુઝર કરે અપને સાથ ઝિયાદતી કરને વાલે કો મુાફ કરદે બૈશક યે બડી હિમ્મત કે કામો મે સે હે.

સુરે બકરા ૧૫૩ કે સબર ઔર નમાઝ કે ઝરીયે સે અલ્લાહ કી મદદ તલબ કરો અલ્લાહ સબર કરને વાલોં કે સાથ હે.

સુરે મુહમ્મદ ૩૧ કે હમ તુમકો બરદાશત મે આઝમાયેગે તાકે જાન લેં કે તુમ મે સે કૌન લોગ જિહાદ કરને વાલે ઔર સબર કરને વાલે હે.

યે કુચ્છ આયતેં સબર કે સિલસિલે મે પૈશ કી. આગે હાદીષ પૈશ ફરમાયેગે.

હમ લોગ સબર કા એક મફહૂમ અપને ઝહનોં મે બિઠાએ હૂવે હે કે કિસી કે ઉપર કોઈ મુસીબત આજાયે ઔર ઉસ મુસીબત મે વો તહમ્મુલ સે કામ લે યા કિસી બીમારી મે ગિરફતાર હો

ગયા ઔર ઉસને જઝા ફઝા નહી કિયા યા કિસી અઝીઝ કરીબ કા ઈન્તેકાલ હો ગયા ઔર ધાડે માર માર કર નહી રૌયા તબ હમ યૂં સમજતે હે કે ઈસને સબર કિયા યે સહીહ હે જિન ચીઝોં કો હમ સમજતે હે કે યે સબર હે યે ભી સબર હે લૈકીન સબર કા મફહૂમ ઔર મતલબ ઉન્હી ચીઝો તક મહદૂદ નહી.

ઈમામ રાગિબ અસ્ફહાની રહ. મુફરદાતુલ કુર્આન મે સબર કી તશરીહ કરતે હૂવે લિખ્ખા હે કે શરીઅત ઔર અકલ જિન ચીઝો કા તકાઝા કરતી હે ઉન્કો અંજામ દૈને કે આદમી કા અપને નફસ કો જમાના ઔર ઉન્કો કરને કે વાસ્તે અપને નફસ કો સાબિત કદમ રખના મસલન શરીઅત ને નમાઝ કા હુકમ દિયા તો યે નમાઝ કોઈ આસાન કામ નહી હે મસલન ફજર કી નમાઝ કે લિયે આદમી કો બડા મુજાહદા કરના પડતા હે કે આદમી અપની નીંદ છોડ કર બિસ્તર કો ખૈર બાદ કેહ કર ઉઠે સરદી કા ઝમાના હે તો ફિર વુઝૂ કી ઝહમત ભી બરદાશત કરે ઉસ્કે બાદ ફિર નમાઝ મે મશગૂલ હો નમાઝ કે લિયે ખડા રેહના ઔર નમાઝ પૂરી હોને તક ઉસ્મે મુતવજ્જહ રેહના નમાઝ કે તમામ અરકાન વાજિબાત ઔર મુસ્તહબ્બાત વગૈરા કી અદાયગી કા એહતેમામ કરના યે સારી ચીઝેં ઈસ બાત કી મુતકાઝી હે કે આદમી ખૂબ સબર ઔર તહમ્મુલ સે કામ લે.

હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ એક મૌકા મસ્જિદે નબવી મે તશરીફ ફરમા થે એક એરાબી આયે જલ્દી જલ્દી નમાઝ પળી ઔર વાપસ જાતે હુયે હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કો દેખા તો સલામ કિયા અસ્સલામુ અયકૂમ યા રસૂલુલ્લાહ આપ ને જવાબ દિયા વ અલકસ્સાલામુ ઔર યે ભી ફરમાયા (મિશ્કાત) કે વાપસ જાવો ઔર અપની નમાઝ દો બારાહ પઢો કે તુમને નમાઝ નહી પળી કયૂં કે ઉઝલત સે કામ લિયા તો બહૂત સારી ચીઝેં છૂટ ગઈ જિસ ઈતમીનાન

ઔર સુકૂન સે નમાઝ કો અદા કરની ચાહિયે વો આપને અદા નહી કિયે તો ઝાહિર હે કે આદમી કા નફસ તો યે ચાહતા હે કે જલ્દી સે ભાગે લિહાઝા નફસ કે તકાઝે કો દબાકર નમાઝ કી અદાયગી કે લિયે જો મેહનત ઔર મુશક્કત બરદાશત કરના પડતી હે ઉસ્કો બરદાશ્ત કરના ઔર ઉસ્કી અદાયગી કે લિયે અપને આપ કો જમાના નફસ કો રોકના ઔર નફસ કે તકાઝે કો દબાના યહી સબર હે.

શરીઅત અકલ કો જિન કામો કો અંજામ દેના કા તકાઝા કરતી હે ઉન્કો અંજામ દેના કે લિયે યા જિન કામો સે બાઝ રેહને કા તકાઝા કરતી હે ઉન કામો સે બાઝ રેહને કે લિયે નફસ કો આમાદહ કરના ઔર નફસ કો ઉસ્કે ઉપર ઝમાના યે સબર હે.

ઈમામ ગઝાલી રહ. ને લિખ્ખા હે કે આદમી જિન હાલાત સે ગુઝરતા હે ઉન્કો અગર દેખા જાયે તો વો દો કિસમ કે હે બાઝ વો હાલાત હે જો આદમી કી તબીયત કે મુવાફિક હે ઔર બાઝ હાલાત વો હે જો આદમી કી તબીયત કે ખિલાફ હે ઉન દોનો હાલાત મે સબર કી ઝરૂરત પૈશ આતી હે.

જો હાલાત તબિયત કે મુવાફિક હે મસલન આદમી કો અલ્લાહ ને તંદુરસ્ત જિસ્મ અતા ફરમા રખ્ખા હે તંદુરસ્તી હે સલામતી હે માલો દૌલત કી કસ્રત હે અવલાદ કી કસ્રત હે ઔર એહલે ખાનદાન કી કસરત હે માન ને વાલે મુહબ્બત રખને વાલે હે અકીદત રખને વાલે ઉન્કી તાદાદ બડી હે ઓહદા ભી બડા હે મનસબ ભી હે હુકૂમત ભી હે ઔર સાથ હી સાથ દુનીયા કે હર તરહ કે અસબાબ ભી મૌજૂદ હે કિસી ચીઝ કી કોઈ કમી નહી યે સારે હાલાત વો હે જો આદમી કી તબીયત કે મુવાફિક હે ઉન હાલાત મે ભી સબર કી ઝરૂરત પડતી હે.

બલ્કે ઉલમા ને લિખ્ખા હે કે તબીયત કે મુવાફિક હાલાત કે

અંદર સબર કી ઝરૂરત ઝિયાદા પડતી હે ઔર ઉન હાલાત મે આદમી કા સબર સે કામ લૈના યે ઝિયાદા સખ્ત હે ઉન હાલાત કે મુકાબલા મે જો તબીયત કે ખિલાફ હે ઈસી હદીષ મે હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન ઔફ રદી. કા જુમલા કુતુબે હદીષ મે મૌજૂદ હે વો ફરમાતે હે કે હમ તકલીફોં કે ઝરીયે સે આઝમાયે ગયે તો હમને સબર સે કામ લિયા ઔર હમ રાહતો આરામ ઔર નેમતોં કે ઝરીયે સે આઝમાયે ગયે તો હમ સબર નહી કર સકે તો આદમી યૂં સોચ લેકે જો હાલાત તબીયત કે મુવાફિક હે ઉન્કે અંદર સબર કી ઝરૂરત નહી પડતી. (તિરમિઝી)
અલ્લાહ ફરમાતે હે તુમ્હારી બીવીયોં ઔર તુમ્હારી અવલાદ મે સે બાઝ તુમ્હારે દુશ્મન હે ઉન્સે બચકર ઔર ડર કર રેહને કી ઝરૂરત હે વો અવલાદ ઔર અઝવાજ જો આદમી કો અલ્લાહ કે હુકમ પર અમલ કરને સે રૂકાવત બન જાયે ઝાહિર હે વો આદમી કે દુશ્મન બને માલૂમ હુવા કે નેમત યાની વો હાલાત જો આદમી કી તબીયત કે મુવાફિક હે ઉન્મે સે ભી આદમી મુતમઈન હોકર ન બેઠે કે સબર કી ઝરૂરત નહી બલ્કે અગર કિસી આદમી કો ખૂબ પૈસા મિલા હુવા હો તો ઉસે બહુત ઝિયાદા અપને નફસ કો ઝબ્ત કરને કી ઝરૂરત પૈશ આયેગી એક આદમી ભૂખા હે ઉસ્કે પાસ રોટી ભી મૌજૂદ નહી ઉસ્કે લિયે સબર કરના આસાન હે લૈકીન અગર ઉસ્કે સામને લઝઝત ભરે ઔર બિલકુલ ઉમદા કિસમ કે ખાને મૌજૂદ હે તો ઈસ હાલત ઉસ્કે લિયે સબર કરના મુશ્કીલ હે ઈસી તરહ આદમી કો અલ્લાહ ને ઉસ્કી તબીયત કે મુવાફિક ચીઝોં સે નવાઝ રખ્ખા કે માલો દૌલત કી રેલ પૈલ હે હુકૂમત ભી હે મનસબ ભી હે ઔર બહુત કુચ્છ મૌજૂદ હે અવલાદ ભી હે તો ઉસ સૂરત મે આદમી કે લિયે સબર કી ઝરૂરત ઝિયાદા હે.
શરીઅત તો ઈબાદતોં કી અદાયગી મે ભી હદ સે તજાવુઝ કરને

કી ઈજાઝત નહી દેતી આપ વુઝૂ કર રહે હે ઝાહિર હે કે વુઝૂ જો નમાઝ જૈસી બડી ઈબાદત કા એક ઝરીયા હે વો ખૂદ ભી ઈબાદત હે અગરચે વો ઈબાદતે મકસૂદા નહી ગૈર મકસૂદા હે લૈકીન હે ઈબાદત.

વુઝૂ કરને કે દૌરાન ઝરૂરત સે ઝિયાદા પાની ઈસ્તેમાલ કરને કી શરીઅત ને ઈજાઝત નહી દી હાદીષ મે આતા હે હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ સે પુછા ગયા કે વુઝૂ મે ભી ફુઝૂલ ખર્ચી હે આપ ને ફરમાયા હાં ચાહે બેહને વાલી નહર પર બેઠકર આપ વુઝૂ કર રહે હે તબ ભી અગર આપ ઝરૂરત સે ઝિયાદા પાની ઈસ્તેમાલ કરેગે તો ઉસ્કા નામ ફુઝૂલ ખર્ચી હે મસલન વુઝૂ મે તીન મરતબા ચેહરા ધોના ચાહિયે આપને બજાયે તીન મરતબા કે ચાર મરતબા ધોયેગે તો યે સુન્નત સે તજાવૂઝ હે ઔર ફુઝૂલ ખર્ચી મે શુમાર હે ચાર મરતબા ધોને કી ઈજાઝત નહી.

શરીઅત ને એક હદ બતલાદી ઉસ્સે ઝિયાદા આપ ઈસ્તેમાલ કરેગે તો યે ફુઝૂલ ખર્ચી મે શુમાર હોગા તો જો શરીઅત ઈબાદાત તક મે ઝરૂરત સે ઝિયાદા ઈસ્તેમાલ કરને કી ઔર ફુઝૂલ ખર્ચી કરને કી ઈજાઝત નહી દૈતી વો મુબાહાત મે ઔર હમારી જો ફિતરી ઝરૂરીયાત હે ઉન્કી અદાયગી અંજામ દેના મે ઝરૂરત સે ઝિયાદા ઈસ્તેમાલ કરને કી કૈસે ઈજાઝત દેગી.

લાયાની (વો બાતે જિસ્સે ના દુનીયા કા ના દીન કા ફાયદા હોં) આજકલ તો લાયાની કા ચલન બહુત બઢ ગયા હે એક મરતબા હમારે હઝરત મુફતી સાહબ રહ. કે સાથ અફરીકા જાના હુવા થા તો (આજ કલ તો મકાનો કે અંદર ભી ઝીનત કે લિયે ભી બહુત કુચ્છ હોતા હે) એક સાહબ કે ઘર મે એક બહુત બડા પોટ થા જૈસે કે આજકલ ઘરોં મે હોતે હે હઝરત ને પુછા કે યે કિસ કામ કા હે કહા યે ઐસે હી રખ્ખા હે તો હઝરત ને કહા હાં

જૈસે બાતો મે લાયાની હોતી હે ઈસી તરીકે સે ચીઝો મે ભી લાયાની હોતી હે અબ જો ગરીબ આદમી હે ઉસ્કે યહાં તો ઐસા હોને કા સવાલ હી પૈદા નહી હોતા ઉસ્કે પાસ તો અપની ઝરૂરીયાત પુરી કરને કે લિયે ભી પૈસા નહી લૈકીન જિનકો અલ્લાહ ને દૌલત સે નવાઝ રખ્ખા હે તો વહાં હોતા યે હે કે ઝિનત કે લિયે ઘર મે યે ચીઝ લાયે વો ચીઝ લાયે વૈસે દેખા જાયે તો ઉસ્કે બગૈર કોઈ કામ અટકા હુવા નહી હઝરત સે કિસીને અર્ઝ કિયા હઝરત અબ ઈલાજ કયા હે હઝરત ને ફરમાયા રોઝાના એક એક ચીઝ નિકાલતે રહો તો લાયાની સે નજાત મિલ જાયેગી.

સબર કે મઆની હે નફસ કો રોકના ઝાહિર હે કે નફસ બેતહાશા ખર્ચ કરના ચાહતા હે અબ નફસ કો રોકના ઈસી કા નામ સબર હે દૌલત કી રૈલ મે સબર કી ઝરૂરત પૈશ આયી.

આપકે પાસ મનસબ ઔર ઓહદા હે આપકા મનસબ આપકા ઓહદા ઔર આપકી કુરસી આપકો કુચ્છ આગે બઢ ને કે લિયે કેહ રહી હે હુદૂદ સે તજાવૂઝ કરને કે લિયે કેહ રહી હે આપકા નફસ તકાઝા કર રહા હે આપ ઉસ્કો ડબાએ તો કહા જાયેગા કે આપને સબર કિયા.

હકીકત યે હે કે સબર કી ઝરૂરત હર જગહ પડતી હે આદમી યૂં સમજતા હે કે સબર કી ઝરૂરત સિર્ફ નામુવાફિક હાલાત મે પડતી હે ઐસા નહી હે મુવાફિક હાલાત મે ભી સબર કી ઝરૂરત પડતી હે પૈસા મૌજૂદ હે તો સબર કી ઝરૂરત હે ઔલાદ હે તો સબર કી ઝરૂરત હે.

અવલાદ કે મુતાઅલ્લિક ભી યૂં આયા હે કે અવલાદ કહી આપકો અલ્લાહ સે ગાફિલ ન કરદે હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ ફરમાતે હે કે અવલાદ આદમી કો બખીલ બનાને વાલી હે બુઝદિલ બનાને વાલી હે.

આદમી કો જહાં મૈદાને જંગમે બહાદુરી કે જૌહર દિખલાને ચાહિયે વહાં કભી આદમી બુઝદિલ બન જાતા હે કીસ વજહ સે યે સોચ કર કે મૈ મર જાઉગા તો મૈરી અવલાદ કા કયા હોગા ઉસીકે ખિયાલ મે તો બુઝદિલી આતી હે માલ ખર્ચ કરના હે લૈકીન સોચતા હે કે મૈ ખર્ચ કરતા રહુંગા તો અવલાદ કા કયા હોગા તો અવલાદ બુઝદિલ ભી બનાતી હે ઔર બખીલ ભી બનાતી હે.

હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ એક મરતબા ખૂત્બા દે રહે થે ઉસ દૌરાન આપને દેખા કે આપકે નવાસે હઝરત ફાતિમા રદી. કે સાહબ્ઝાદે હઝરત હસન રદી. ઔર હઝરત હુસૈન રદી. સુર્ખ કમીસ પેહને હુયે ઔર લરખરાતે હુયે આગે બળ રહે હે ખુત્બા દેતે દેતે હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ ને ઉન્કો ઉસ હાલત મે દેખા આપકો યે અંદેશા હૂવા કે કહી ગિર ન જાયે આપ નિચે ઉતરે ઔર ઉન્કો અપને સાથ ઉઠાકર લે આયે અપને સામને બિઠા લિયા ઔર ફરમાયા અલ્લાહ ને સચ ફરમાયા(તિરમિઝી).

ઔર આપ ને એક મૌકા પર યે જુમ્લા ઈરશાદ ફરમાયા કે અવલાદ આદમી કો બખીલ બનાને વાલી બુઝદિલ બનાને વાલી હે.

નેમત વાલી હાલત મે ભી સબર કી ઝરૂરત પડતી હે અલ્લાહ ને તંદુરસ્તી ઔર સિહત અતા ફરમા રખ્ખી હે તો ઉસ તંદુરસ્તી ઔર સિહત મે આદમી કો માલૂમ નહી કયા કયા કરના ચાહતા હે ઉસ વકત અપની ઈસ તંદુરસ્તી કો અલ્લાહ કી મખ્લૂક કી ખિદમત કે લિયે ઈસ્તેમાલ કરને વાલા બને કે મૈ અપની ઈસ સિહત કે ઝરીયા સે અપને ઈસ બદન કે ઝરીયા સે કિસી કો અગર ફાઈદા પહુંચા સકતા હૂં કિસી કી ખિદમત કર સકતા હૂં તો મુજે કરની ચાહિયે દુનીયા મે બહુત સારે કમઝોર ઐસે હે

જો ખિદમત કે મોહતાઝ હે મૈ ઉન્કી જિતની ભી હો સકે ખિદમત કરૂં તો અપને બદન કી સિહત કો ઔર તંદુરસ્તી કો મખ્લૂક કી ખિદમત કે લિયે ઈસ્તેમાલ કરના ચાહિયે.

માલ હે તો ઉસ માલ સે હુકૂક કો અદા કરને કા એહતેમામ કરના ઈસી તરીકે સે અગર અવલાદ હે તો ઉન્કે હુકૂક પુરે કરના ઔર ઉન્કે ઝરીયા સે ભી અલ્લાહ કી નાફરમાની મે મુબતલા હોને કી નૌબત ન આયે ઉસ્કા એહતેમામ કરના યા અલ્લાહ ને હુકૂમત કે ઓહદા ઔર મનસબ સે નવાઝ રખ્ખા હે યા ઔર કુચ્છ દુન્યવી અસબાબ આપકે પાસ મૌજૂદ હે તો ઉન તમામ ચીઝો મે સબર કરને કી ઝરૂરત પૈશ આતી હે ઉસ્મે આદમી બેકાબૂ હો જાતા હે ઈન સારી ચીઝો મે આદમી યૂં સમજે કે યે અલ્લાહ કી મૈરે પાસ અમાનત હે કિસીને આપકો પૈસે દે રખ્ખે હે ઔર સાથ હી ઈજાઝત ભી દે રખ્ખી હે કે તુમ્હે ઝરૂરત હો ઝરૂરત કે મુતાબિક ઈસ્તેમાલ કરના ચાહે હમારે પાસ લાખો રૂપિયે મૌજૂદ હો લૈકીન યે અલ્લાહ કી અમાનત હે તો ઉસ્મે સે ઝરૂરત કે મુતાબિક હી ઈસ્તેમાલ કરને કી ઈજાઝત દી હે ઝરૂરત સે ઝિયાદા ઈસ્તેમાલ કરેગે ઈસી કા નામ ફુઝૂલ ખર્ચી હે ઔર ફુઝૂલ ખર્ચી કે મુતાલ્લિક કુર્આન ઔર હદીષ મે મુમાનિઅત આયી હે ફુઝૂલ ખર્ચી કરને વાલે શૈતાન કા ભાઈ હે મૈ અભી બતલા ચૂકા હૂં કે ઈબાદાત કી અદાયગી મે ભી કુર્આનો શરીઅત ને ફુઝૂલ ખર્ચી કી ઈજાઝત નહી દી તો ફિર હમારી દૂસરી ચીઝો મે યાની તબ્ઈ ઔર ફિતરી ઝરૂરીયાત કી અદાયગી મે કૈસે ફુઝૂલ ખર્ચી કી ઈજાઝત હોગી.

માલૂમ હુવા કે હમ અગર યૂં સમજે કે યે પૈસા મૈરા હે મૈ જિસ તરહ ચાહું ઈસ્તેમાલ કરૂં યે સહીહ નહી હે કલ કો અલ્લાહ મીયાં કે યહાં હિસાબ દેના હોગા યે અમાનત થી તબ હી તો હિસાબ દૈના હે વરના હિસાબ કી કયા ઝરૂરત પૈશ આયી

હદીષમે આતા હે કે હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા કે ઈન્સાન કે કદમ અલ્લાહ કે સામને સે કિયામત કે રોઝ હટ નહી સકતે જહાં તક યે પાંચ(૫) ચીઝો કે મુતઅલ્લિક ઉસ્કો સવાલ ન કિયા જાયે એક તો ઉમર કે મુતઅલ્લિક કે ઉમર કો કહાં ખર્ચ કિયા જવાની કો કહાં લગાયા જવાની કે મુતઅલ્લિક ભી સવાલ કિયા જાયેગા માલૂમ હુવા કે સિહત જવાની તંદુરસ્તી યે અલ્લાહ કી નેમત હે.

ઔર માલ કે મુતઅલ્લિક ભી સવાલ કિયા જઓગા કે કહાં સે કમાયા ઔર કહાં ખર્ચ કિયા ઔર ઈલ્મ અલ્લાહ ને દિયા થા ઉસ્પર કિતના અમલ કિયા યે પાંચ ચીઝેં હે લિહાઝા માલ કે મુતઅલ્લિક અલ્લાહ કે યહાં સવાલ હોગા. (તિરમિઝી મિશ્કાત ૪૪૩).

માલ મે ઝકાત કે અલાવા ઔર ભી હુકૂક હે માલ મે સિર્ફ ઝકાત કી અદાયગી સે કામ નહી ચલતા અગરચે ઝકાત કી અદાયગી ફરઝ હે લૈકીન હદીષે પાક મે આતા હે હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ ઈરશાદ ફરમાતે હે (મિશ્કાત ૧૬૯) કે માલ મે ઝકાત કે અલાવા ઔર હુકૂક ભી હે જો અલ્લાહ ને રખ્ખે હે યે ઝકાત તો ફરઝ હે લૈકીન અગર કોઈ ગરીબ કોઈ મોહતાઝ આ ગયા આપને દેખા કે ફૌરી તૌર પર ઉસકી ઈમદાદ કી ઝરૂરત હે ઈમદાદ કરદી આપકે પાસ સવારી હે કોઈ આદમી અચાનક કિસી સે ટકરા ગયા ઔર એકસીડન્ટ હો ગયા અબ ઉસ્કો હોસ્પીટાલ પહુંચાના હે આપ અપની સવારી કે ઝરીયા જલદી સે પહુંચા દિજીયે મતલબ યે કે મુવાફિક હાલાત મે ભી આદમી કો સબર કી ઝરૂરત હે નફસ તો બહુત કુચ્છ હુદૂદ સે તજાવુઝ કરના ચાહેગા લઝઝતોં મે મશગૂલ હોના ચાહેગા આગે બઢના ચાહેગા લૈકીન આપ ઉસ્કો ઐસા કરને ન દેં.

સબર કી કિસમેં ઈસી લિયે સબર કે ભી મુખ્તલિફ હાલાત મે

નામ રખ્ખે ગયે હે મસલન માલદારી કે અંદર યે નફસ જો ફુઝૂલ ખર્ચી કરકે આગે બઢના ચાહતા હે ઉસકો રોકના ઈસી કા નામ ઝબ્તુન્નફસ હે ઈસ સબર કો ઝબ્તે નફસ સે તાબીર કિયા ઔર અગર કોઈ ઈસ તરહ ન રુકે બલ્કે ઈતરાહટ ઔર ફુઝૂલ ખર્ચી મે મુબતલા હો જાયે તો ઉસ્કો બતરસે તાબીર કિયા હે કુર્આને મે હે તરજુમા ઔર તુમ ઉન લૌગોં જૈસે ન બનો જો અપને ઘરોં સે નિકલે ઈતરાતે હુયે ઔર લૌંગો કો દિખાને કે લિયે.

નામુવાફિક હાલાત કી તીન કિસમે નામુવાફિક કા મતલબ યે હે કે આદમી કી તબીયત કે ખિલાફ જો હાલાત પૈશ આતે હે ઉન્કી તીન કિસમેં કરદી હે એક તો વો જો આદમી કે ઈખ્તિયાર મે હે યાની આદમી અપને ઈખ્તિયાર સે ઉસ્કો અંજામ દૈતા હે ઔર દૂસરે વો જિસ કા આના તો ઈખ્તિયાર મે નહી લૈકીન દિફા આદમી કે ઈખ્તિયાર મે હે ઔર તીસરી વો સૂરત કે જિસ કા આના ભી આદમી કે ઈખ્તિયાર મે નહી ઔર દિફા ભી આદમી કે ઈખ્તિયારમે નહી.

આના ભી આદમી કે ઈખ્તિયાર મે નહી ઔર દિફા ભી આદમી કે ઈખ્તિયારમે નહી જૈસે મસાઈબ કોઈ મુસીબત આ ગઈ તો મુસીબત કા આના ભી હમારે ઈખ્તિયારમે નહી ઔર ઈસ્કા હમસે દૂર હોના ભી હમારે ઈખ્તિયાર મે નહી.

બીમારી હે અબ બીમારી અલ્લાહ ને દે દી તો આયી જબ અલ્લાહ તંદુરસ્તી અતા ફરમાયેગે તબ જાયેગી ઈસ કા આના ભી હમારે ઈખ્તિયાર મે નહી ઔર જાના ભી હમારે ઈખ્તિયાર મે નહી.

ઔર મસલન આઝા કે અંદર કોઈ ફસાદ ઔર બિગાડ આ પૈદા હો ગયા વો ભી ઈસી કબીલ સે હે માલ કે અંદર કોઈ દૂસરી મુસીબત આ ગઈ વો ભી ઈસી કબીલ સે હે તો યે સારે

હાલાત જિન કા આના ભી હમારે ઈખ્તિયાર મે નહી ઔર જાના ભી હમારે ઈખ્તિયાર મે નહી બલ્કે બાઝ મરતબા તો આતી હે ફિર જાને કા નામ નહી લૈતી મસલન કિસી અઝીઝ કરીબ કા ઈન્તેકાલ હો ગયા બેટા થા વો મર ગયા યે એક મુસીબત હે દોબારા તો વો આને વાલા નહી વો મર ગયા ઈસી તરીકા સે મસલન કિસી કી બીનાઈ છિન ગઈ કોઈ ઉઝવ હી કટ ગયા યા ઐસી કોઈ મુસીબત આ ગઈ જિસ મે દોબારા તંદુરસ્તી કા કોઈ સવાલ હી પૈદા નહી હોતા તો ઈસ મે ભી આદમી કો સબર સે કામ લૈના ચાહિયે કુશક્કતોં કો બરદાશ્ત કરના ચાહિયે યે ભી સબર હે આમ તૌર પર લૌગ જો સબર કા લફ્ઝ ઈસ્તેમાલ કરતે હે વો ઉન્હી માનો કે લિયે ઈસ્તેમાલ કરતે હે ઈન હાલાત મે સબર કરને કી બડી ફઝીલત આયી હે. દૂસરી કિસમ વો હાલાત જો આદમી કો ગૈર ઈખ્તિયારી તૌર પર પૈશ આતે હે લૈકીન ઉન્કા દૂર કરના આદમી કે ઈખ્તિયાર મે હે વહાં પર આદમી અપને નફસ કો કાબૂ મે કરે મસલન કિસી આદમી ને આપ કે સાથ કોઈ તબીયત કે ખિલાફ બાત કરદી ઉસ્ને આપકો ગાલી દેદી થપ્પડ માર દિયા આપકો જાની નૂકસાન પહુંચાયા માલી નુકસાન પહુંચાયા આપકે સાથ કોઈ નામુનાસિબ હરકત કી વહાં પર આપ અપને ઈન્તીકામી જઝબે કો કામ મે લાકર ઉસકા જવાબ દેને કી અગર તાકત રખતે હે તો ઉસ્કો દૂર ભી કર સકતે હે વહાં પર ભી સબર કરને કી તાકીદ હે આપ સબર સે કામ લિજીએ ઔર ઉસ્સે ઈન્તેકામ લૈકર અપને નફસ કો તશફી ન દિજીએ.

સબર સે ઉપર કા દરજા સબર સે ઉપર કા દરજા યે હે કે જિસને આપકે સાથ આપકી તબીયત કે ખિલાફ મુઆમલા કિયા ઉસ્કે સાથ હુસ્ને સુલૂક કા મુઆમલા કિયા જાયે મસલન કોઈ રિશ્તેદાર હે ઉસ્ને આપકે સાથ કોઈ બુરા સુલૂક કિયા તો યે

નહી કે આપ સિર્ફ બરદાશ્ત હી કરલે બલ્કે બરદાશ્ત કરને કે બાદ આપ ઉસ્કે સાથ હુસ્ને સુલૂક સે પૈશ આયે શરીઅત યે તાલીમ દૈતી હે (મજમુ ઉઝઝવાઈ ૮ ૧૮૮) કે રિશ્તેદાર આપકે સાથ રિશ્તેદારી કતા કરે રિશ્તેદારી કે તકાઝા કે ખિલાફ કોઈ કામ કરે આપકો તકલિફ પહુંચાઈ આપકો ગાલી દે ઔર માલી જાની નુકસાન પહુંચાયા આપ ઉસ્સે સિલા રહમી કા મુઆમલા કિજીયે યાની આપ ઉસ્કે સાથ એહસાન કા સુલૂક કિજીયે ઈસી લિયે હદીષે પાક મે આતા હે હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ ફરમાતે હે (બુખારી મિશ્કાત) કે જો આદમી બરાબર કા બદલા દે વો કોઈ સિલા રહમી કરને વાલા નહી.

આમ મિઝાજ હમ લૌગો કા મિઝાજ યે બના હુવા હે કે ભાઈ ને અગર હમારે કોઈ અચ્છા સુલૂક કિયા તો હમ ભી ભાઈ કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરેગે નહી કિયા તો નહી કરેગે અગર યહી બાત હે તો ભાઈ હોને વાલે રિશ્તે કા આપને કિયા લિહાઝ કિયા અચ્છા સુલૂક તો કોઈ પડાયા આદમી કરેગા તબ ભી હમારા જિયે ચાહતા હે કે ઉસ્કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરે ઉસ્મે ભાઈ કી કયા ખુસૂસિયત રહી ભાઈ કા મતલબ તો યે થા કે વો ચાહે આપકે સાથ અચ્છા સુલૂક ન કરે બલ્કે બુરા સુલૂક કરે લૈકીન ચુંકે વો ભાઈ હે ઉસ્કે સાથ રિશ્તેદારી હે નસબી તઅલ્લૂક હે ઉસ્કા તકાઝા હે કે આપ માફ કરકે ઉસ્કે સાથ અચ્છા મુઆમલા કિજીએ ઉસ્પર અમલ હુવા યહાં યૂં કહા ગયા હે કે બજાયે ઉસ્કે કે આપ બદલા લે એહસાન કિજીએ.

હુસ્ને સુલૂક કા અસર કા આજ નહી તો કલ આજ કલ તો બદલા લૈને કા મુઆમલા બહુત આગે બઢ ગયા હે જહાં દેખો ઝરા ઝરા સી બાત કે અંદર આદમી બદલા કો સોચા કરતા હે હાલાંકે બદલા લેને સે યે મુઆમલા ઔર યે હિસાબો કિતાબ બે બાક નહી હોતા ખાતા બંદ નહી હોતા બલ્કે યૂં સમજો ગોયા

આપને બદલા લૈકર મુસ્તકીલ એક અલગ ચોપડા હી કાયમ કર દિયા ઈસ લિયે કે અગર આપને બદલા લિયા તો અબ વો ભી બદલે કી કોઈ કારવાઈ કરેગા ફિર આપ કરેગે ગોયા એક સિલસિલા શુરૂ હો ગયા ઉસ્કી કોઈ ઈન્તેહા નહી અબ કુચ્છ મુદત કે બાદ આપસ કી ઉસ અદાવત ઔર દુશ્મની કે નતીજા મે જબ દૌનો પરેશાન હોગે ઉસ્કે બાદ અપની ઉસ પરેશાની કો દૂર કરને કે લિયે મુઆમલા ખતમ કરેગે તો જો ચીઝ ઈતને સારે બિગાડ કે બાદ આપ કરને વાલે હે અગર પેહલે રોઝ કરલી હોતી તો કિતના અચ્છા હોતા.

અકલમંદ આદમી જો કામ કરતા હે બેવકૂફ ભી વો કામ કરતા હે લૈકીન બહુત ખરાબી કે બાદ યાની બહુત મુઆમલા બિગડ ગયા આખિર મે ફિર ઉસ્કો ભી અકલ મે આતી હે ઉસ્કી ખોપડી ઔર સમજ મે ભી આતી હે કે યે ઝગડે વાલા મસ્અલા ઠીક નહી ચલો સુલહ કરલો કબ સુલહ કર રહે હે ઉસ વકત કર રહે હે કે યે ભી બરબાદ હો ગયા વો ભી બરબાદ હો ગયા ઉસ્કે બાદ અબ સુલહ કી નૌબત આયી અરે ભાઈ પેહલે સે મુઆફી તલાફી કા મુઆમલા કર લિયા હોતા ઔર ઉસ્ને ચાહે આપકે સાથ બુરા મુઆમલા કિયા અગર આપ હુસ્ને સુલૂક સે પૈશ આયે હોતે તો યે સારી નોબત હી ન આયી હોતી ચાહે નફસ પર ઝરા ભારી તો માલૂમ હોતા હે લૈકીન કલ એક વકત આયેગા કે આપ જબ ઉસ્કે સાથ જો તુમ્હારે સાથ બુરાઈ કરે આપ ઉસ્કે સાથ અચ્છાઈ કા મુઆમલા ઔર એહસાન કા સુલૂક કિજીએ પર અમલ કરતે રહેગે તો આખિર કબ તક ઈન્સાન કા દિલ હે અસર તો કબૂલ કરતા હી હે આજ નહી તો કલ વો એક દિન સોચને પર મજબૂર હોગા કે મૈરી તરફ સે બરાબર ઈસ કે સાથ ઝિયાદતીયાં હો રહી હે ઔર યે મૈરે સાથ ભલાઈ ઔર એહસાન કા સુલૂક કર રહા હે તો આખિર વો ભી

શરમાએગા ઔર પછતાયેગા ફિર આપ કે લિયે પછતાને કી નૌબત નહી આયેગી નદામત કા જઝબા ઈસ મે પૈદા હોગા અલ્હમ્દુલિલ્લાહ આપ કા હાથ તો ઉપર રહેગા.
યે જિતની કિસમેં હે ઉસ્મે મુસીબત તો ગૈર ઈખ્તિયારી તૌર પર આયી તકલીફ પહુંચાને વાલે ને આપકો તકલીફ પહુંચાઈ ઉસ્મે આપ કે ઈખ્તિયાર કો દખલ નહી થા લૈકીન આપ જવાબ મે અપને નફસ કે જઝબે કો તશફ્ફી દૈને કે વાસ્તે કોઈ કારવાઈ નહી કર રહે હે યે ભી સબર હે યે દૂસરી કિસમ હે.
ઔર તીસરી કિસમ બતલાઈ થી વો કામ જિસમે આદમી કે ઈખ્તિયાર કો દાખિલ હે આદમી અપને ઈખ્તિયાર સે જિન કામો કો અંજામ દૈતા હે વો ભી દો કિસમ હે.
(૧) એક તો તાઆત ઈબાદાત ઔર નેકીયોં કે કબીલ સે હે.
(૨) દૂસરે મુઆસી નાફરમાનીયાં ઔર ગુનાહો કે કબીલ સે હે.
તો તાઆત યાની નૈકી કે કામ કી અંજામ દેના કે અંદર ભી આદમી કો સબર સે કામ લૈના પડતા હે આદમી રોઝહદાર વૈસે તો નહી હોતા રોઝા રખને કે વાસ્તે આદમી કો કિતના તહમ્મુલ ઔર સબર સે કામ લૈના પડતા હે નમાઝ કે મુતઅલ્લિક જૈસા મે શુરૂ મે અર્ઝ કર ચુકા કે જો આદમી નમાઝોં કા એહતેમામ કરતા હે ઉસ્કો બડે સબર સે કામ લૈના પડતા હે નફસ કે તકાઝોં કો દબાના પડતા હે મસલન નમાઝ કા વકત આ ગયા ઉધર ખૂબ ગ્રાહક દુકાન કે અંદર મૌજૂદ હે લૈકીન આપ યૂં સોચ કરકે મૈ જમાઅત કા સવાબ લૈને કે લિયે જાવુંગા ચાહે ગાહક ચલે જાયે ગાહક બાદ મે આને વાલે હોગે તો આયેગે આપ ઉન્કો છોડકર જમાઅત કે સાથ નમાઝ પઢને કે લિયે નિકલ પડે યે મુજાહદા નહી તો ઔર કયા હે આપકો સબર સે કામ લૈના પડા.

ઝકાત કી અદાયગી મે ભી યહી બાત હે નફસ કો તો માલ કી મુહબ્બત લગી હુઈ હે વો માલ નિકાલના નહી ચાહતા લૈકીન આપ ઉસ્કે બાવુજૂદ બુખ્લ કે તકાઝે કો દબાકર માલ ખર્ચ કર રહે હે ઔર અલ્લાહ કે હુકમ કો બજા લા રહે હે તો યે ઈબાદાત કી અદાયગી કે અંદર જો મુશક્કત હોતી હે ઉસ્કો આદમી જો બરદાશ્ત કરતા હે યે કયા હે વહી શરીઅત જિસ બાત કા તકાઝા કરતી હે ઉસ્કો અંજામ દૈને કે વાસ્તે હમને અપને નફસ કે તકાઝે કો દબાયા ઔર ખતમ કિયા ઔર નફસ કો ઉસ્કે ઉપર આમાદહ કિયા સાબિત કદમ રખ્ખા ઉસ્કો સબર અલત્તાઆત સે તાબીર કિયા જાતા હે.
બલ્કે ઉલમાને લિખ્ખા હે કે આદમી કે નફસ મે ફિતરી તૌર પર ઉબુદીય્યત ઔર બંદગી મફકૂદ હે યાની આદમી કે નફસ કી તબીયત કે અંદર બંદગી ઔર ઉબૂદીય્યત નહી હે બલ્કે ઉસ્કી તબીયત કે અંદર રબૂબિય્યત હે યાની વો અપને આપકો બડા બનાના ચાહતા હે બાઝ આરિફીન ફરમાતે હે ફિરઔનને દાવા કિયા થા ઉસ્ને તો ઉસ્કો અપની ઝુબાન સે ઝાહિર કિયા થા લૈકીન હર ઈન્સાન કા નફસ ઉસ દાવા કો અપને અંદર છુપાએ હુયે હે ફિરઔન કે પાસ અસબાબ મુહય્યા થે ઉસ્કે પાસ મૌકા મહલ થા ઉસ્કી કૌમ ઉસ્કે સામને સિપર ડાલે હુઈ થી ઔર મુકાબલા નહી કર રહી થી તો ઉસ્ને તો અપને ઉસ દાવા કા ઈઝહાર કર દિયા લૈકીન હર આદમી કા નફસ યહી દાવા કર રહા હે ઔર અપને ઉસ દાવા કો છુપાએ હુયે હે.
ચુંનાન્ચે જો ઉસ્કે માતહત હોતે હે ઉસ્કે મુહબ્બીન ઉસ્કે ખાદિમ ઉસ્કે ગુલામ ઉસ્કે નૌકર ચાકર ઉનકે સાથ ઉસ્કા મુઆમલા કયા હોતા હે અગર ખુદા ન ખ્વાસ્તા ઉન્કી તરફ સે ઝરા સી બાત તબીયત કે ખિલાફ પૈશ આ જાયે તો દેખલો હઝરત કા મિઝાજ કૈસા હોતા હે વહી ઉસ્મે મૈં પને કા ઝુહૂર હો જાતા હે.

તો ફરમાતે હે કે યે સબર અલત્તાઆત યાની નેકી કે કામો કે લિયે આદમી મુશક્કત બરદાશ્ત કરની પડતી હે યે ભી સબર હે ઔર ઉસ્કી ભી બડી ફઝીલત આયી હે ઔર જિહાદ કે અંદર જો સબર કિયા જાતા હે નમાઝ કી અદાયગી મે કિયા જાતા હે યે ભી સબર કી હી કિસમ હે.

સબર અનીલ મઆસી દૂસરી કિસમ કે જિસમે આદમી કે ઈખ્તિયાર કો દખલ હે વો સબર અનીલ મઆસી હે યાની ગુનાહ કા કામ કરને કો આદમી કાજી ચાહતા હે નફસ તો ઝિના કે લિયે બહુત તકાઝા કરતા હે ચોરી કે લિયે આમાદા હે શરાબ નૌશી કે લિયે આમાદહ હે કિસી ગાલી દૈને કે લિયે આમાદા હે કિસી કો નુકસાન પહુંચાને કે લિયે આમાદા હે લૈકીન આપ ઉસ્કો રોકે ઉસ્કે તકાઝે કો દબાએ તો યે ભી સબર હે યે સબર સબર અનીલ મઆસી હૂવા.

જિતને ભી ગુનાહ કે કામ હે ઉન તમામ કામો કે કરને કે લિયે આદમી કા નફસ તકાઝા કરતા હે આદમી અપને નફસ કે ઉન તકાઝે કો દબાવે ઔર ઉસ્મે જો મુશક્કત ઔર મેહનત બરદાશ્ત કરની પડતી હે ઉસ મેહનત ઔર મુશક્કત કો જૈલે ઉસીકા નામ હે સબર અનીલ મઆસી યાની ગુનાહો કે મુકાબલે મે સબર સે કામ લૈના.

અબ ઉસ્મે ભી વો ગુનાહ જિસ કા આદમી આદી બન ચુકા હે ઉસ્મે સબર કી ઝરૂરત ઝિયાદા પડતી હે ઈસ લિયે કે એક તો આદત કી વજહ સે ઉસ્કા એક ફિતરી સા તકાઝા હો ગયા ઔર નફસ કી શહવત તો થી હી લિહાઝા આદત ઔર શહવતને મિલ્કર ઉસ શરાબ કો દો આતિશા બના દિયા ઔર અબ તો ઐસા શદીદ તકાઝા પૈદા હોતા હે કે ઉસ વકત સબર કરના આદમી કે લિયે બડા મુશ્કીલ હો જાતા હે.

બદનિગાહી સે કૈસે બચા જાયે હઝરત થાનવી રહ. કે એક મુરીદ થે ઉન્હોને હઝરત કો લિખ્ખા કે હઝરત મૈ નિગાહ કો નહી રોક સકતા ઔર બદનિગાહી સે અપને આપકો બચા નહી સકતા તો હઝરતને ફરમાયા કે ભાઈ દેખો જબ તુમ કર સકતે હો તો રૂક ભી સકતે હો ઈસ લિયે કે ફલસફા કા કાઈદા હે કે આદમી કી જો કુદરત હોતી હે વો દૌનો ચીઝોં સે મુતઅલ્લિક હે યાની જો આદમી કિસી કામ કે કરને કી તાકાત રખતા હે તો ઉસ્સે રૂકને ઔર બચને કી ભી તાકત રખતા હે કરને કી તાકત નહી રખતા તો બચને કે ભી તાકત નહી રખતા જો કામ ઉસ્સે ગૈર ઈખ્તિયારી તૌર પર સરજદ હોતા હે વહાં બચને કા સવાલ નહી જૈસે યે ઉંગલી મૈ અપને ઈખ્તિયાર સે હિલા રહા હૂં તો અપને ઈખ્તિયાર સે રોક ભી સકતા હૂં ઔર અગર કિસી આદમી કો બીમારી હે ઔર હાથ ખૂદ બખૂદ હિલ રહે હે વો અપને ઈરાદે સે હિલા નહી રહા હે તો વો રોક ભી નહી સકતા તો હઝરત ને ફરમાયા કે યે કેહના કે મૈ અપની નિગાહ કો રોકને પર કાદિર નહી હૂં યે ગલત હે ફિર ઉન્હોને લિખ્ખા કે હઝરત નહી દેખતા હૂં તો દિલ મે અજીબ સી બેચૈની પૈદા હોતી હે ઐસા માલૂમ હોતા હે કે દિલ બેચૈની કી વજહ સે ખતમ હો જાયેગા ઔર મૌત આજાયેગી દિલ મે યૂં આતા હે કે માલૂમ નહી કૈસી હસીન સૂરત હોગી જો દેખને સે રેહ ગઈ અગર દેખ લિયા હોતા તો અચ્છા હોતા ઐસી બેચૈની રેહતી હે કે જિસ્કો બયાન નહી કર સકતા તો હઝરત ને ફરમાયા અચ્છા બતાવો યે બેચૈની કિતની દૈર રેહતી હે તો કહા તીન ચાર મિનીટ હઝરત ને ફરમાયા અચ્છા અગર દેખ લૈતે હો તો ઉસ સૂરત મે ભી બેચૈની હોતી હે ના જવાબ દિયા કે હાં ઉસ સૂરત મે ભી બાદ મે બેચૈની હોતી હે પુછા વો કિતની દૈર જવાબ દિયા વો તો તીન દિન તક રેહતી હે હઝરતને ફરમાયા દેખો અગર બહત્તર ઘંટે

કી બેચૈની ઔર તીન મિનીટ કી બેચૈની સે દૂર હોતી હે તો વો સૌદા સસ્તા હે.
બહરહાલ કેહને કી બાત યે હે કે દેખીયે બદનિગાહી સે અપને આપકો બચાને કે લિયે ઔર અપને નફસ કો રોકને કે લિયે કિતની ઝહમત બરદાશ્ત કરની પડતી હે.
હકીકી બહાદૂર એક બહાદૂર આદમી બડે બડે બહાદૂરી કે કામ કર લૈતા હે લૈકીન યહાં વો ભી ફિસલ જાતા હે ઉસ્કી બહાદૂરી કામ નહી આતી હે અસલ બહાદૂરી ઉસી કા નામ હે ભાઈ કિસીને આપકો ગાલી દી અબ ગાલી દી તો ઉસ્કા જવાબ આપ તમાચે સે દે સકતે હે લૈકીન આપ ઝબ્ત કર ગયે ઔર બરદાશ્ત કર ગયે.
સબર એક અજીબ વસ્ફ ખુલાસા યે હે કે અગર આપ દેખે તો સબર કા ડાયરા પુરી શરીઅત તક ફેલા હુવા હે અબ કૌનસી ચીઝ બાકી રેહ ગઈ આપ ઈબાદતેં અંજામ દે રહે હે જો કરને કે કામ હે વો કર રહે હે ઉસ્મે સબર કી ઝરૂરત પૈશ આતી હે જો રૂકને કે કામ હે ઉન્સે રૂક રહે હે ઉન્મે ભી સબર કી ઝરૂરત પૈશ આતી હે બલ્કે જો કામ હમારે ઈરાદે ઔર ઈખ્તિયાર મે નહી વહાં ભી સબર કી ઝરૂરત હે જૈસા કે પિછે માલૂમ હુવા હાલાંકે શરીઅત કા ડાયરા તો ફકત ઈરાદે ઔર ઈખ્તિયાર કે કામો તક મહદૂદ હે લિહાઝા અગર દેખા જાયે તો યે સબર દર હકીકત એક ઐસા અજીબ વસ્ફ હે કે હર જગહ ઉસ્કી ઝરૂરત પૈશ આતી હે ઈસી લિયે અગર કિસી આદમી કો અલ્લાહ ને યે વસ્ફ અતા ફરમાયા તો સમજ જાવો કે વો કામ્યાબ હે.
મકામે રઝા અબ ઉસ્કે બાદ ઉસ્સે ભી આલા એક દરઝા રઝા કા હે ઔર ઉસ્સે ભી આલા દરઝા મુહબ્બત કા હે મુસીબત આયી તો ઉસકો બરદાશ્ત કર લિયા યે તો સબર હુવા ઉસ્સે આલા દરજા યે હે કે અલ્લાહ મુસીબત ભેજી તો ઉસ પર ખૂશ

હે કે મહબૂબ કી ભેજી હુઈ ચીઝ હે યે સબર ભી આલા દરઝા હે કે સિર્ફ બરદાશ્ત હી નહી કિયા બલ્કે મુસીબત પર આપ ખૂશ હે મુસીબત કિસને ભેજી કિસને યાદ કિયા અલ્લાહ ને યાદ કિયા તો યે રઝા હે ઔર ફિર ઉસ્કો ચાહે તો યે ઉસ્સે આલા મકામ હે.

સબર કા બહુત ઉંચા મકામ હે ઈસ લિયે ઉસ પર બશારત હે (સુરએ ઝુમર ૧૦) કે જો લૌગ સબર કરને વાલે હે અલ્લાહ કી તરફ સે ઉન્કો જો અજરો સવાબ દિયા જાતા હે વો બેહિસાબ હે ઔર વાકિયતન જિસ આદમી કો સબર દિયા ગયા યૂં સમજે ઉસ્કો સબ કુચ્છ મિલ ગયા ઈસી લિયે ફરમાયા સબર કે નતીજા મે અલ્લાહ કી મઈય્યત હાસિલ હોતી હે.

હઝરત યૂસુફ અલ. કે કિસ્સે કા ખુલાસા દેખીએ હઝરત યૂસુફ અલ. કા કિસ્સા સબ જાન્તે હે કૈસા આઝમાઈશ કા હે આખિરમે ઉન્કે સારે કિસ્સે કા ખુલાસા કુર્આનમે મઝકૂર હે કે હે જો આદમી તકવા કે કામ કરે ઔર સબર ઈખ્તિયાર કરે તો અલ્લાહ નૈકોકાર કે અજર કો ઝાએ નહી કરતા તો હઝરત યૂસુફ અલ. કે સારે કિસ્સા કા ખુલાસા દો ચીઝેં નિકલીં તકવા ઔર સબર દર હકીકત યે હે કે સબર અઝીમ ચીઝ હે જો અલ્લાહ ને અતા ફરમા રખ્ખા હે.

સબર કા સહીહ વકત અલ્લાહમા નવ્વી રહ. સબર કા મહલ ઔર મૌકા કયા હે ઉસ્કો બતલાના ચાહતે હે ગોયા જહાં અવ્વલ વહલા મે મુસીબત આદમી કો પહુંચતી હે મસલન કિસી કા ઈન્તેકાલ હો ગયા કોઈ ઔર હાદસા પૈશ આયા કોઈ માલી નુકસાન હૂવા તો ઉસી વકત આદમી અલ્લાહ સે અજરો સવાબ કી ઉમ્મીદ રખતે હૂવે સબર સે કામ લે તો યે હે સબર. બાકી ઉસ વકત તો આહો વાવેલા કરતા રહા ચીખતા ચિલ્લાતા રહા લૌગો કે સામને શિકવે ઔર શિકાયતેં કરતા રહા ઔર

બાઅદ મે ફિર ધીરે ધીરે ઝમાના ગુઝરતા ગયા ઔર આપ હી આપ ઉસ્કો ઝરા સુકૂન હાસિલ હોતા ગયા તો ઉસ્કે બાદ જો સબર આયેગા વો કિસી કામ કા નહી ઈસ્સે વો ફઝીલત હાસિલ નહી હોગી.

મહબૂબ કે ઈન્તેકાલ પર સબર કી ફઝીલત અગર કિસી કે મહબૂબ કા ઈન્તેકાલ હો જાયે ચાહે ઉસ્કા બેટા હો બાપ હો કોઈ ભી અઝીઝ હો જિસ્કે સાથ ઉસ્કો મુહબ્બત થી જિત્ની મુહબ્બત જિસ દરજે કી હોગે ઉસી દરજે કે મુતાબિક અલ્લાહ કી તરફ સે ઉસ્કો અજર દિયા જાયેગા.

અગર કિસી કે મહબૂબ કા ઈન્તેકાલ હો જાયે બેટે કા ઈન્તેકાલ હો જાયે યા ઔર કિસી કરીબી અઝીઝ રિશ્તેદાર કા ઈન્તેકાલ હો જાયે જો ઉસ્કો બહુત ઝિયાદા મહબૂબ થા ઉસ્કે ઈન્તેકાલ પર અગર વો સબર સે કામ લૈતા હે તો ઈસ સૂરત મે અલ્લાહ ફરમાતે હે કે મૈરે યહાં ઉસ્કા સિવાયે જન્નત કે કોઈ બદલા નહી હે.

યે ભી અલ્લાહ કે યહાં ઈકરામ હે ઈસ લિયે કે વો ઉસ્કા મહબૂબ થા ઔર અલ્લાહ ને લિયા હકીકત તો યે હે કે વો અલ્લાહ હીકી મિલ્કત થી અલ્લાહ હીકી ચીઝ થી અલ્લાહ ને લેલી લૈકીન ઉસ્કે બાવુજૂદ બંદો કે લિયે અલ્લાહ ને યે ઈન્આમ કિયા ઔર અગર ઈસ લૈને પર બંદેને સબ્ર તહમ્મુલ ઔર બુર્દબારી સે કામ લિયા આહો વાવેલા નહી કિયા શિકવે શિકાયતેં નહી કી રોયા ધોયા નહી તો ઉસ સૂરત મે અલ્લાહ કી તરફ સે ઉસ્કો બદલે કે તૌર પર જન્નત દી જાતી હે.

લિહાઝા જિસ વકત કિસી કે મહબૂબ કા ઈન્તેકાલ હો તો તસવ્વૂર કરે કે અગર સબર સે કામ લૂંગા તો અલ્લાહ કી તરફ સે મુજે ઉસપર અજરો સવાબ દિયા જાયેગા.

હર કામ મે એહતેસાબ ઝરૂરી હે યહાં પર ભી જો કૈદ લગાઈ

હે કે અપને મહબૂબ કી ઈન્તેકાલ પર અગર સબર સે કામ લેતે હૂવે અલ્લાહ સે અજરો સવાબ કી ઉમ્મીદ રખ્ખે તો અલ્લાહ ઉસકો જન્નત સે કમ કુચ્છ નહી દેંગે યાની જન્નત જૈસા બદલા મિલેગા જન્નત બહુત બડી ચીઝ હે બહોત બળા બદલા હે અલ્લાહ કી તરફ સે જો દિયા ગયા હે.
(એહતેસાબ કા મતલબ અલ્લાહ સે અજરો સવાબ કી ઉમ્મીદ રખતે હૂવે હમ જીસ કામ કો અંજામ દેંગે)
બીનાઈ ન હોને યા ખતમ હો જાને કી ફઝીલત હઝરત અનસ રદી. હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કા ઈરશાદ નકલ ફરમાતે હે કે અલ્લાહ ને ફરમાયા યે ભી હદીષે કુદસી હે જબ મૈ અપને બંદે કો ઉસ્કી મહબૂબ ચીઝોં કે ઝરીયા સે આઝમાતા હૂં ઔર ઉસ પર વો સબર સે કામ લૈતા હે તો મૈ ઉસ્કો ઉસ્કે બદલે મે જન્નત દૈતા હૂં.
મહબૂબ ચીઝે આંખે યાની અગર કિસી આદમી કી બીનાઈ છીન જાયે યા યે હે કે શુરૂ સે બીનાઈ હે હી નહી અલ્લાહ ને ઉસ્કો બીનાઈ દી હી નહી માદરઝાદ અંધા પૈદા હૂવા યા પૈદા હૂવા તબ દેખતા થા લૈકીન બાદ મે કિસી બીમારી કી વજહ સે ઉસ્કી આંખે નહી રહી ઔર દેખને કી સલાહીય્યત ખતમ હો ગઈ ઔર ઉસ પર ઉસ્ને સબર સે કામ લિયા તો અલ્લાહ ઉસ્કે બદલે મે ઉસ્કો જન્નત અતા ફરમાયાંગે દેખીયે અલ્લાહ કી તરફ સે જબ યે ચીઝ લે લી ગઈ તબ ઉસ્કે બદલે અલ્લાહ ને જન્નત અતા ફરમાઈ ઈસ લિએ આદમી કો યૂં સોચના ચાહિયે કે કોઈ ભી ચીઝ જબ હમારે પાસ સે જાયે કોઈ છોટી સી નેમત છીન જાયે તો ઉસ્કે જાને પર પરેશાન ન હો.(બુખરી ૫૬૫૩)
યે ન દેખીયે કે કયા ગયા યે દેખીયે કે કયા મિલા મુસીબત પર હમે પરેશાન યા દિલ ગિરિફ્તા હોને કી ઝરૂરત નહી હે દેખીએ યહાં આંખે અલ્લાહ ને લે લીં આંખેં બહુત અઝીમ નેમત હે

લૈકીન બહર હાલ આપ ઉસ્સે જન્નત કા મુકાબલા તો નહી કર સકતે ઈસ લિએ કે દુનીયા મે જો આંખેં આપકો હાસિલ હોંગી વો કબ તક કામ દેંગી મૌત આએગી તબ તક તો ગોયા યે આંખે ભ્મી ફાની હી હે ઈસ કે લિએ તો એક ફાની ચીઝ થી અગર્ચે અપની જગહ પર બહુત અહમીય્યત કી હામિલ થીં ઔર બહુત અઝીમ ચીઝ થી લૈકીન થી ફાની તો ઉસ્કો લે લૈને કે બદલે મે જબ ઉસને સબર સે કામ લિયા તો અલ્લાહ ને ઉસ્કો જન્નત અતા ફરમાઈ.

ઈન હાદીષ સે એક બહુત બડા સબક હમેં યે ભ્મી મિલતા હે કે કિસી ભ્મી ચીઝ કે હમારે હાથ સે નિકલ જાને પર હમેં એક તો સબર સે કામ લૈના ચાહિયે ઔર યૂં સોચના ચાહિયે કે યે નેમત જો મૈરે હાથ સે લે લી ગઈ હે ઉસ્કો લેકર મુજે આઝમાયા જા રહા હે ઔર ઉસ આઝમાઈશ મે અગર મૈં કામીયાબ હો ગયા ઔર મૈંને સબર સે કામ લિયા ઔર અલ્લાહ સે સવાબ કી ઉમ્મીદ રખ્ખી તો યે જો લિયા ગયા ઈસ્સે કઈ ગુના ઝિયાદા ઔર ઉસ્સે કઈ ગુના અચ્છા બદલા મુજે અલ્લાહ કી તરફ સે દિયા જાયેગા ઈસ લિએ કે આંખોં હી કી ખુસૂસીય્યત નહી હે બલ્કે ઔર ભ્મી જો ચીઝેં હમારે હાથ સે જાતી હે ઉન તમામ ચીઝોં કે મુતઅલ્લિક હમેં એક મોમિન હોને કી હેસિય્યત સે યે તસવ્વૂર રખના ચાહિયે હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કી હમેં યે તાલીમ ઔર હિદાયત હે કે હમારે હાથ સે કોઈ ચીઝ ચલી જાયે તો ઉસ પર યૂં સોચના ચાહિયે કે ગયા કયા ઔર મિલા કયા.

ભ્માઈ કોઈ બચ્ચા હે ઉસ્કા દો રૂપિયે વાલા એક કલમ ગુમ હો ગયા અબ ઉસ્ને અબ્બા સે કહા અબ્બા કલમ ગુમ હો ગયા બાપને લાકર ઉસ્કો ૧૦ રૂપિયે વાલા કલમ દે દિયા તો અબ વો યૂં કેહ સકતા હે કે મૈં તો કુચ્છ ખોટ ઔર નુકસાન મે નહી

રહા બલ્કે ફાઈદે મે રહા કે જો ચીઝ ગઈ ઉસ્સે અચ્છી ચીઝ મુજકો મિલી એૈસે હી હમારે પાસ સે જો ચીઝ જા રહી હે તો ઉસ્કે જાને પર અગર મૈ સબર સે કામ લૂંગા તો અલ્લાહ કી તરફ સે ઈસ્કે બદલે મે મુજે કયા મિલેગા અગર હમ યે સોચેંગે ઔર યે તસવ્વૂર કરેંગે તો ઈન્શાઅલ્લાહ ઉસ જાને વાલી ચીઝ પર હમેં કોઈ ગમ ઔર અફસોસ નહી હોગા બલ્કે હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ ને હમે જો હિદાયત ફરમાઈ હે ઔર જો તાલીમ દી હે ઉસ્કે મુતાબિક હમ સબર સે કામ લેંગે.

એક સહાબીય્યા સે મિરગી મે સબર કરને પર જન્નત કા વાદા

હઝરત અતા બિન અબી રબાહ રહ. ફરમાતે હે એક મરતબા હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ રદી. ને મુજસે કહા મૈ એક જન્નતી ઔરત તુમ્હે બતલાઉ મૈને કહા ઝરૂર બતલાઈએ ઉન્હોને એક સિયાહ ફામ કાલે રંગ હબશી ઔરત કી તરફ ઈશારા કરકે બત્લાયા કે યે જન્નતી ઔરત હે વો કયૂં જન્નતી હે ઈસ કી વજહ બતલાઈ કે એક મરતબા યે ઔરત હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કી ખિદમત મે હાજિર હૂઈ ઔર આકર અર્જ કિયા યા રસૂલુલ્લાહ મુજે મિરગી કી બીમારી હે મિરગી વો મર્ઝ હે કે જિસ મે આદમી પર એકદમ સે દૌરા પડતા હે ઔર આદમી બૈહોશ હો જાતા હે મુંહ મે સે ઝાંગ નિકલને લગતી હે યે બીમારી ઉસ ઔરત કો થી ઔર ઉસ્ને બતલાયા કે જિસ વકત મુજ પર યે દૌરા પડતા હે ઔર મૈ બેહોશ હોકર ગિર જાતી હૂં તો મૈરા સતર ભી ખૂલ જાતા હે અસલ ઉસ ઔરત કો યે ફિકર થી કે ઈસ બીમારી કે નતીજે મે ગોયા ગૈર ઈખ્તિયારી તૌર પર એક બુરી ચીઝ મે મુબ્તલા હો જાતી હૂં કે મૈરા સતર ખૂલ જાતા હે હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ સે દરખ્વાસ્ત કરને કા મકસદ યે થા કે ગોયા આપ દુઆ કરે તાકે ઈસ બીમારી સે અલ્લાહ નજાત અતા ફરમાયા.

હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ ને ફરમાયા દેખો તુમ્હે ઈખ્તિયાર હે અગર તુમ ચાહો તો ઈસ બીમારી પર સબર સે કામ લો ઈસકે બદલે મે અલ્લાહ કી તરફ સે તુમ્કો જન્નત મિલેગી ઔર અગર તુમ ચાહો તો મૈં દુઆ કર દેતા હૂં ઔર બીમારી અચ્છી હો જાયેગી બોલો કયા ચાહિયે ઝાહિર હે કે એક સહાબીય્યા થી ઉન્કે સામને યે દૌનો સૂરતે આયી તો આખિર કિસ્કો ઈખ્તિયાર કરતી ઉન્હોને કહા એ અલ્લાહ કે રસૂલ મૈ સબર સે કામ લૂંગી.

તાલીમ યહી દી કે અગર કિસી આદમી કો કોઈ ખતરનાક સે ખતરનાક બીમારી લાહિક હે તો ઉસ્કી વજહ સે દિલ ગિરિફતા હોને કી ઝરૂરત નહી હે યૂં સમજે કે યે બીમારી અલ્લાહ ને દી હે ઈસ પર મૈ સબ્ર કરુંગા તો અલ્લાહ કી તરફ સે મુજે ઈસ સબર કે બદલે મે જન્નત મિલેગી ઈસ હદીષ મે હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કી તાલીમ યહી હે કી કૈસી હી બીમારી હો ઉસ્મે સબર કરે વૈસે ઈસ બીમારી કે ઈલાજ કે તૌર પર કુચ્છ તદબીરેં કરના ચાહે કર સકતા હે લૈકીન ઉન તદબીરોં કે બાવૂજૂદ અગર ઉસ બીમારી મે કોઈ ફર્ક ઝાહિર ન હો બીમારી ઠીક ન હો તો ફિર ઉસ્કી વજહ સે લૌગો કે સામને શિકવ શિકાયત યા પરેશાન ઔર દિલ ગિરિફતા હોને કી ઝરૂરત નહી હે બલ્કે સબર સે કામ લે કે અલ્લાહ ને યે બીમારી ભેજી હે મૈ ઉસ પર સબર કરૂંગા.

ચુંનાન્ચે જબ હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ ને ઈસ ઔરત કો દો બાતોં મે સે એક કા ઈખ્તિયાર દિયા તો કેહને લગી કે મૈ સબર કરૂંગી ગોયા મુજે ઈસ બીમારી કે અચ્છા હોને કે મુકાબલે મે સબર કરકે જન્નત લૈના મંજૂર હે બાકી યે હે કે આદમી અપની કમઝોરી કી વજહ સે બરદાશ્ત ન કર સકે તો વો દૂસરી બાત હે.

બહર હાલ ઉસ્ને ઈસ બીમારી કે અચ્છા હોને કે મુકાબલા મે બીમારી મે મુબ્તલા રહ કર સબર સે કામ લૈકર જન્નત કો મંજૂર કર લિયા કે મે સબર કરુંગી લૈકીન ઉસ બેહોશી કી હાલત મે ચુંકે સતર ખૂલ જાતા થા ઉસ્કા ભી ઉસ ઔરત કો ફિકર લાહિક થા ઈસ લિએ ઉસ્ને અર્જ કિયા યા રસૂલુલ્લાહ અલ્લાહ સે દુઆ કિજીયે મૈરા સતર ન ખૂલે હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ ને ફરમાયા કે મૈ ઈસ કે લિએ દુઆ કરૂંગા એ અલ્લાહ ઈસ્કે સતર ખુલને કી નૌબત ન આવે જબ બીમારી કા દૌરા પડે બેહોશ હો તો ઉસ વકત સતર ન ખુલે.

હાલાત કી સખ્તી પર સહાબા રદી. કિ શિકાયત ઔર હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કી તંબીહ યે હિજરત સે પેહલે કા વાકિયા હે કે મુસલમાન જબ તક મક્કા મુકર્રમા સે હિજરત કરકે મદીના મુનવ્વરહ નહી ગયે થે ઔર મક્કા વાલોં કી તરફસે ઉન પર બહુત ઝિયાદતીયાં ઔર તકલીફ હૂવા કરતી થી તો હઝરત ખબ્બાબ બિન અરતા રદી. ફરમાતે હે મક્કા વાલોં કી યે તકલીફ જબ ઈન્તેહાં કો પહુંચ ગઈ તો ઉસ્સે આજિઝ આકર એક મરતબા હમને હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ સે શિકાયત કી જિસ વકત હમ અપની બાત પૈશ કરને કે લિએ આપકી ખિદમત મે હાજિર હૂવે ઉસ વકત આપ કઅબતુલ્લાહ શરીફ કે સાયે મે ચાદર સે તૈક લગાયે હૂવે બેઠે થે હમને કહા કે એ અલ્લાહ કે રસૂલ કયા આપ હમારે લિએ અલ્લાહ સે હમારે વાસ્તે દુઆ નહી કરતે યે કુફ્ફાર કી તરફ સે ઈઝા રસાનિયાં હદસે તજાવૂઝ કર ગઈ અબ તો ઝરૂરત હે ઈસ બાત કી કે આપ અલ્લાહ સે મદદ ચાહે તાકે અલ્લાહ કી મદદ હમારે શામિલે હાલ હો ઔર ઉન્કી ઈઝારસાનિયોં સે હમ નજાત પાયે ઔર ઉનપર અલ્લાહ કા અઝાબ આયે ગોયા ઉન્કા સબ્ર અબ ઈન્તેહા કો પહુંચ ચૂકા થા.

ઈસ પર હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ ને ફરમાયા તુમ પર ઉન કુફફાર કી તરફ સે ઈઝાઓં કા યે સિલસિલા હે ઉસ્કી વજહ સે ઈતની જલ્દી તુમ તંગ આ ગયે ઔર તુમ્હારે સબ્ર કા પૈમાના લબરેઝ હો ગયા હાલાંકે તુમસે પેહલી ઉમ્મતોં મે સૂરતે હાલ યે થી કે અગર કોઈ આદમી ઈમાન લાતા થા તો ઉસ્કો નબી કે ન માન્ને વાલે કુફફાર કી તરફ સે જો ઈઝાએં પહુંચાઈ જાતી થી ઉસ્કી સૂરત યે હોતી થી કે ઈમાન લાને વાલે કો પકડ કર લાતે થે ઔર ઝમીન મે એક ઘડા ખોદકર ઉસ્મે ઉસ્કો ખડા કરકે મિટ્ટી પાટ દેતે થે આધા બદન ઝમીન મે રેહતા ઔર આધા બદન બાહર હોતા ઉસ્કે બાદ આરા લાયા જાતા થા ઔર ઉસ્કે સર પર રખ કર ઉસ્કે જિસમ કો ચીડકર દો ટુકડે કર દિયે જાતે.

બાઝ મરતબા ઐસા હોતા થા કે લોહે કે દાંતો વાલે કંગે લાકર ઉસ્કે જિસમ કે ઉપર ચલાએ જાતે જિસ્કે નતીજા મે હડ્ડી હડ્ડી રેહ જાતી થી ઔર ખાલ ઔર ગોશ્ત ઉતર જાતા થા ગોયા ઈન્તેહાં દરજે કી ઉન્કો તકલીફ પહુંચાઈ જાતી થી.

હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ ફરમાતે હે ઉસ્કે બાવજૂદ વો લૌગ અપને ઈમાન સે બાઝ નહી આતે થે યાની ઈત્ની ઝિયાદા ઉન્કો ઈઝાએં પહુંચાઈ જાતી થી ઔર ઈતની સખ્ત તકલીફેં દી જાતી થી ઔર ઉન તકલીફ દેને વાલો કા મકસદ યે હોતા થા કે જો ઈમાન લાયેં હે ઉસ્સે હટ જાયે લૈકીન ઈત્ની તકલીફોં કે બાવજૂદ વો લૌગ અપને ઈમાન સે નહી હટતે થે ઈતને મઝબૂત ઔર સાબિત કદમ હૂવા કરતે થે.

હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ ફરમાતે હે કે અગર તુમ લૌગોં ને સબર સે કામ લિયા તો ખુદા કી કસમ અલ્લાહ દીન કે ઈસ સિલસિલે કો મુકમ્મલ કરેગા ઔર ઉસ્કે નતીજે મે દુનીયા મે અમનો અમાન કાઈમ હોગા ઔર ઉસ્કા નતીજા યે

હોગા કે તન્હા એક મુસાફિર સન્આ સે હઝરમોત તક બડે ઈતમીનાન સે બગૈર ખતરે કે જાયેગા ઔર ઉસ્કો અપની જાન ઔર માલ કે મુતઅલ્લિક કોઈ ખતરા નહી હોગા સન્આ યે યમન કા એક બડા શહર હે ઔર હઝરમોત ભી યમન હી કા એક શહર હે લૈકીન બડી દૂરી પર દૂસરે કિનારે પર વાકેઅ હે બલ્કે બાઝ રિવાયાતોં મે યે આતા હે કે એક ઔરત સફર કરેગી ઔર ઉસ્કો કોઈ ખતરા નહી હોગા અલ બત્તા યે હે કે ઉસ્કો અપની બકરીયોં કે મુતઅલ્લિક ભેરીયે કા તો ડર લગા રહેગા લૈકીન કિસી ઈન્સાન સે ઉસ્કો કોઈ ખતરા નહી હોગા લૈકીન તુમ લૌગ બહુત જલ્દી સે કામ લે રહે હો.

ગોયા હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ ને સહાબા રદી. કો સબર કી તલ્કીન ફરમાઈ કે ઉન કુફફાર કી તરફ સે તમકો જો તકલીફેં પહુંચાઈ જાતી હે ઉન્મે કોઈ ઉજલત ઔર જલ્દબાઝી સે કામ લૈને કી ઝરૂરત નહી તુમ આકર મુજસે જો દરખ્વાસ્ત કરતે હો કે એ અલ્લાહ કે રસૂલ આપ અલ્લાહ સે મદદ નહી માંગતે દુઆ નહી કરતે ઐસી ઉજલત કરને કી ઝરૂરત નહી ઈઝાએં સેહતે રહો તકલીફેં બરદાસ્ત કરતે રહો અલ્લાહ કે રાસ્તે મેં જો ઈઝાએં પહુંચાઈ જાયેગી ઔર તકલીફેં સહી જાયેગી તો ઉસ્કે નતીજે મે હિદાયત આમ હોગી ઔર ઉસ્કા ફાઈદા પુરે આલમ કો પહુંચેગા.

સબક આમોઝ તરજે અમલ લૌગોં કી તરફ સે ઐસી બાતેં જો કલ્બ કો દુખ ઔર તકલીફ પહુંચાને વાલી હોં ઉસ પર સબર કરના ચાહિયે ચાહે ઈસ્કી તરફ સે કિયા જાને વાલા મુઆમલા ઠીક હી કયૂં નહો કોઈ સહીહ કામ કિયા ઉસ પર ભી લૌગ એતેરાઝ કરતે હે ખાસ કર જો ઝિમ્મેદાર હઝરાત હોતે હે જબ ઉન્કી તરફ સે કોઈ ફેસલા વુજૂદ મે આતા હે તો ચાહે ઉન્હોને અદલો ઈન્સાફ કે તકાઝોં કી પુરી રિઆયત કયૂં ન કી હો ઉસ્કે

બાવુજૂદ ઐસા હોતા હે કે લૌગોં મે સે બાઝ ઉન ચીઝોં પર એતેરાઝાત કરતે હે ઈસ હદીષ મે હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કી તરફ સે અમલી તૌર પર ઝિમ્મેદાર હઝરાત કો યે તાલીમ દી જા રહી હે કે ઐસી બાતેં અગર ઉન્કી તરફ સે કહી જાયેં તો ઉસ પર સબર સે કામ લૈના ચાહિયે ઉન્કે ખિલાફ કોઈ કારવાઈ કરને કી ઝરૂરત નહી યે સિલસિલા તો ચલા આ રહા હે.

હઝરત મુસા અલ. કો ઉન્કી કૌમ કી તરફ સે ઈસ કિસમ કી તકલીફેં પહુંચાઈ ગઈ ઔર હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ પર ઈસ કિસમ મી બાતેં કહી ગઈ જબ હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ પર કેહને વાલે ઐસા કેહ સકતે હે કે ઈન્સાફ સે કામ નહી લિયા તો ફિર હમા શુમા કા કયા ઈસ લિએ જો દીન કા કામ કરને વાલે હે યા કૌમ કી ઝિમ્મેદારીયાં જિન કે કાન્ધો પર હે ઐસે લૌગોં કી તરફ સે જબ કોઈ ફેસલે હોં ચાહે ઉન્હોને અપને ફેસલોં મે હક્કો ઈન્સાફ કી પુરી રિઆયત કી હો ઉસ્કે બાવુજૂદ ઉન્કી બાતોં પર અગર કોઈ એતેરાઝ કિયા જાવે તો ઉન્કો ઉસ બાત કી તાલીમ દી જા રહી હે કે ઉન્કો સબર કા દામન અપને હાથ સે છોડના નહી ચાહિયે બલ્કે ઐસી ચીઝોં કો બરદાશ્ત કરેં સબર કરેં ઔર જિન લૌગો ને ઉન્કે સહીહ તર્ઝે અમલ પર ભી ઐસી બાતેં કહી હે ઉન્કે ખિલાફ કોઈ કારવાઈ ન કી જાયે વરના યે હોગા કે જબ ઈન્તેકામી કારવાઈ શુરૂ હોગી તો બજાયે નફા કે નુકસાન હોગા ઔર અપને અજરો સવાબ કો ભી ગારત કર દેગા યે તો શૈતાન કી તરફ સે એક સિલસિલા જારી હે.

અલ્લાહ ભી ખૂશ હો જાતે હે અલ્લાહ જબ કિસી સે મુહબ્બત રખતે હે તો ઉન્કો આઝમાઈશ મે ડાલતે હે અલ્લાહ કી ઉસ આઝમાઈશ કે જવાબ મે જો શખ્સ અપની રઝામંદી કા

ઈઝહાર કરતા હે યાની નારાઝગી કી કોઈ બાત નહી કરતા શિકવે શિકાયતેં નહી કરતા બલ્કે અલ્લાહ જિસ હાલમે રખ્ખે ઉસ પર વો ખૂશ હે તો અલ્લાહ કી તરફ સે ઉસ્કો રઝામંદી કા સર્ટીફિકટ દિયા જાતા હે અલ્લાહ ભી ઉસ્સે ખૂશ હો જાતે હે.

અલ્લાહ ભી નારાઝ ઔર જો શખ્સ ઈસ આઝમાઈશ કે જવાબ મે બજાયે અલ્લાહ કે ઈસ ફેસલે રાઝી રેહને કે નારાઝગી કા ઈઝહાર કરતા હે લૌગોં કે સામને શિકવે શિકાયતેં કરતા હે રોતા ધોતા રેહતા હે કે યે મુસીબત હે ઔર ફુલાં હે ગોયા ઉસ્કા મકસદ સિર્ફ અલ્લાહ કી શિકાયતેં લૌગો કે સામને કરના હે તો અલ્લાહ કી તરફ સે ભી ઉસ્કે લિએ નારાઝગી કા ફેસલા હો જાતા હે યૂં સજીએ કે હમારે ઉપર જો હાલાત આતે હે વો હમારા ઈમ્તિહાન હે અબ હમે સોચના હે કે કહી ઐસા ન હો કે ઈસ ઈમ્તિહાન મે નાકામ હો જાયે કામીયાબ હોને કી કોશિશ કરની હે ઔર કામીયાબ હોને કી કોશિશ યહી હે કે અલ્લાહ ને જિસ હાલ મે ડાલા હે ઉસ્મે આદમી ખૂશ રહે ઓર અલ્લાહ કી નેમતોં કા તસવ્વૂર કરતે હૂવે ઉસ્કા શુક્ર અદા કરને કી કોશિશ કરે ઔર જો મુસીબત હે ઉસ્પર સબર કરને કી કોશિશ કરે કિસી કે સામને શિકવા શિકાયત ન કરે.

મિસાલી સબર હઝરત અબૂ તલ્હા રદી. કા એક છોટા સા બચ્ચા દેઢ દો સાલ કા થા હઝરત અનસ રદી. કા માં શરીક ભાઈ થા વો બીમાર થા હઝરત અબૂ તલ્હા રદી. કિસી સફર મે તશરીફ લે ગયે અભી વો સફર મે થે ઉસી દૌરાન વો બચ્ચા ઈન્તેકાલ કર ગયા ઉસ્કો દફન ભી કર દિયા ગયા.

હઝરત અબૂ તલ્હા રદી. અપને સફર સે જબ વાપસ આએ શામ કા વકત થા આતે હી અપની બીવી હઝરત ઉમ્મે સુલૈમ રદી. જો હઝરત અનસ રદી. કી વાલિદા હે સે પુછી મૈરે બચ્ચે કા કયા હાલ હે હઝરત ઉમ્મે સુલૈમ રદી. ને કહા પેહલે સે ઝિયાદા સુકૂન ઔર બહુત ઈત્મીનાન હે ઝાહિર હે પેહલે ઝિંદા થા ઔર બીમાર થા તો ઉસ વકત તો તકલીફ મે થા અબ ઈન્તેકાલ કર ગયા તો ઈન્તેકાલ

જૈસા સુકૂન તો કહીં હે હી નહી ઈસ લિએ કહા પેહલે જો હાલત થી ઈસ વકત ઉસ્સે ઝિયાદા સુકૂન હે ગોયા અપને એતેબાર સે ઉન્હોને જો જવાબ દિયા વો બિલકુલ દુરૂસ્ત થા લૈકીન ઉસ્કા મતલબ હઝરત અબૂ તલ્હા રદી. યૂં સમજે કે બીમારી મે તકફીફ હો ગઈ હે ઔર ઠીક હે હઝરત ઉમ્મે સુલૈમ રદી. ને મુનાસિબ નહી સમજા કે બચ્ચે કે બાપકો સફર સે આતે હી બચ્ચે કી મૌત કી ઈત્તિલાઅ દી જાયે. હઝરત ઉમ્મે સુલૈમ રદી. ને યે જવાબ દે દિયા ઔર શામ કા ખાના ભી પૈશ કર દિયા હઝરત અબૂ તલ્હા રદી. કો ઈતમીનાન હો ગયા થા કે બચ્ચા સુકૂન સે હે તો ઉન્હોને ખાના ભી અચ્છી તરહ ખા લિયા ઔર ફિર સો ગયે ઔર અપની બીવી કે સાથ શોહબત ભી કી ઈસ લિએ કે હઝરત અબૂ તલ્હા રદી. કો યે તો ખબર હી નહી થી કે બચ્ચે કા ઈન્તેકાલ હો ગયા હે કયૂં કે હઝરત ઉમ્મે સુલૈમ ને અભી ઈત્તિલાઅ દી હી નહી થી બલ્કે મુખ્તસર સા જવાબ દે દિયા થા જબ સુબહ હૂઈ ઔર વો શોહબત ઔર ગુસલ વગૈરા સે ફારિગ હો ગયે તો હઝરત ઉમ્મે રદી. ને ઈત્તિલાઅ દી કે બચ્ચે કો તો લૌગોં ને દફન કર દિયા હે યે સુન કર હઝરત અબૂ તલ્હા રદી. કો બડા ગુસ્સા આ ગયા કે આતે હી મુજે ઈત્તિલાઅ કયૂં નહી કી મૈને પુછા તો યે જવાબ દિયા કે ઝિયાદા સુકૂન મે હે ઝાહિર હે કે ઉન્હોને તો ખાના ભી ખા લિયા ઔર શોહબત ભી કર લી ઐસે મૌકોં પર આદમી કો અફસોસ યે હોતા હે કે ઈધર મૈરે બચ્ચે કા ઈન્તેકાલ હો ગયા થા ઔર બેખબરી પર મૈને યે સારી હરકતેં કરલી અફસોસ ઔર નદામત સી હોતી હે ખાસ કરકે જબ શોહબત ભી કરલી થી ઈસ લિએ નદામત કે એહસાસ કી વજહ સે સુબહ હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કી ખિદમત મે હાજિર હૂવે ઔર હુઝૂર કે સામને પુરા વાકિયા બયાન કિયા કે યા રસૂલુલ્લાહ ઐસા હૂવા મૈ સફર મે ગયા થા બચ્ચા બીમાર થા જબ મૈ વાપસ આયા તો મૈને બચ્ચે કે મુતઅલ્લિક પુછા કયા હાલ હે ઉસ્ને કહા પેહલે સે ઝિયાદા

ઈત્મીનાન હે મૈ તો યે સમજા કે ઠીક હે ઓર તંદુરસ્ત હે ઉસ્ને ખાના પૈશ કિયા મૈને ખા લિયા ઉસ્કે બાદ મૈને શોહબત ભી કી અબ ઉસ્કે બાદ મુજે ઈત્તેલાઅ દૈતી હે કે બચ્ચે કા કો ઈન્તેકાલ હો ગયા હે ગોયા હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કે સામને બયાન કરને કા મકસદ યે થા કે ઉમ્મે સુલૈમ રદી. ને મુનાસિબ કામ કિયા યા નહી હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ ને દરીયાફત કીયા તુમ્ને રાત કો શોહબત કી થી કહા જી હાં ઉસ પર હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ ને યે દુઆ ફરમાઈ કે એ અલ્લાહ ઈન્કે લિએ આજ કી ઈસ શોહબત મે બરકત અતા ફરમા ચુંનાન્ચે ઉસ શોહબત કે નતીજે મે હઝરત ઉમ્મે સુલૈમ રદી. કો એક બચ્ચા પૈદા હૂવા.

દેખીયે બચ્ચે કી મૌત પર હઝરત અનસ રદી. કી વાલિદા હઝરત ઉમ્મે સુલૈમ રદી. ને ઈત્ને બડે સબર કા મુઝાહરા કિયા કે ઉસ બચ્ચે કી માં હોને કે બાવજૂદ બચ્ચે કે બાપ સફર સે વાપસ આએ તો ઉન્કે સામને ફૌરન ઉસ વાકિયા કી ઈત્તેલાઅ નહી દી બલ્કે ઈન કે લિએ સબર આસાન હો ઉસ્કે લિએ એક મિસાલ દેકર એક મસ્અલા પુછા તાકે વો આસાની કે સાથ સબર કર સકે.

ઔરતોં કે લિએ એક સબક આદમી કભી સફર સે આતા હે ઔર સફર કી તકલીફોં કી વજહ સે પરેશાન હોતા હે ઔર આતે હી ઐસી કોઈ સૂરતે હાલ ઉસ્કે સામને રખ્ખી જાયે તો ઔર ઝિયાદા પરેશાની મે મુબ્તલા હો જાતા હે ઈસ લિએ ઔરતોં કો ભી ચાહિયે કે વો ઐસે મૌકોં પર શોહર કે સામને ઐસે હાલાત એકદમ સે ન રખ્ખે બલ્કે પેહલે દેખ લે કે ઈસ્કા મિજાઝ ઠીકઠાક ઔર સુકૂન પઝીર હે ઉસ્કે બાદ ઈતમીનાન દેખકર વો બાત પૈશ કી જા સકતી હે.

વ આખિરૂ દઅવાના અનિલ્હમ્દુલિલ્લાહિ રબ્બિલ આલમીન. વસ્સલાતુ વસ્સલામુ અલા રસૂલિહિલ કરીમ વ અલા આલિહી વ અસ્હાબિહી અજમઈન, આમીન.